

”כי חלק ה' עמו”.

[פרשת וישלח – נכתב ע”י הרב משה צוריאלי, מתוך ספרו ”אוצרות התורה” שיחה 7.
הבהרה. בהסכמת הרב, השיחה נערכה ע”י תלמידו, אך טרם הגיחה]

הדבר מצער שאין אוה”ע מכירות פיוס בערכם הרם והנשגב של כלל ישראל.
אבל מה שמצער הרבה יותר מזה הוא שגם **רבים מבני ישראל** ג”כ אינם מכירים הענין הזה.
הפסוק ”ואבדיל אתכם מן העמים להיות ליי” (ויקרא כ, כו) לא קיבל אצלנו את המשמעות המתבקשת.
ולכן טוב הדבר שנשנה פרק זה בתוספת העמקה.

בפרקי דר’ אליעזר (פרק כד) ”בהנחל עליון גוים... יצב גבולות עמים למספר בני ישראל. כי חלק ה' עמו,
יעקב חבל נחלתו” (דברים לב, ח-ט) – נפל גורלו של הקב”ה על אברהם ועל ביתו”, וככל שהרחיב רמב”ן (על
ויקרא יח, כה) עיי”ש.

רעיון זה מופיע גם במדרש תנחומא (ויצא, א) – ”ויחלום והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה
והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו” – אלו שרי אוה”ע. הראה לו הקב”ה לאבינו יעקב שר של בבל
עולה 70 עוקים ויורד; (עוקים = שלבים בסולם שראה בחלומה) ושל מדי 52 ויורד, ושל יון ק”פ שנים ויורד. ושל
אדום עולה ולא ידע כמה (פירוש, לא ידע כמה שנים תימשך חייו הגלות האחרונה). באותה שעה נתיירא יעקב אבינו
ואמר: שמא לזה אין לו ירידה? א”ל הקב”ה ”אל תירא עבדי יעקב” (ירמיה ל’)... א”ל הקב”ה ליעקב,
למה אין אתה עולה? באותה שעה נתיירא אבינו יעקב ואמר: שמא כשם שיש לאלו ירידה, כך אני יש
לי ירידה? א”ל הקב”ה: אם אתה עולה, אין לך ירידה. ולא האמין, ולא עלה. בכל זאת חטאו עוד ולא
האמינו בנפלאותיו. א”ל הקב”ה אילו עלית והאמנת, לא היתה לך ירידה לעולם. אלא הואיל ולא
האמנת, הרי בניך משתעבדים בהללו די מלכויות בעוה”ז. א”ל יעקב: יכול (שזה יימשך) לעולם? א”ל
”אל תירא עבדי יעקב.. כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שבים, ושב יעקב ושקט ושאנן ואין
מחריד... כי אעשה כלה בכל הגוים אשר הדחתך שמה ואותך לא אעשה כלה” (ירמיה מו/ כזכח).

הרי לנו נבואות עצומות המלמדות שאי אפשר לחסל אותנו, כי שמו של הקב”ה דבק בנו. (ענין דברי מהר”ל,
”נצח ישראל”, סוף פרק יד). ”החריצות (של אוה”ע) היא הבל, והגזירה (שהקב”ה מושיענו) היא אמת” (ענין רמב”ן, בראשית לז/טו). וכל זה נכלל
בדברי דוד: ”למה רגשו גוים... יתיצבו... על ה' ועל משיחו, יושב בשמים ישחק, ה' ילעג למו” (תהלים ב’).
והדברים ישמשו לנו כדי לתקן החטא הנ”ל של יעקב אבינו. כדברי ר’ צדוק מלובלין (”פוקד עקרים”, קטע א)
שכאשר האדם מאמין בה’ שמשגיח בכל עניניו, עייז גופא נעשה הדבר כך וה’ משגיח ומציל. בבחינת
”ה’ צלך”.

מפורסם שברמב”ן על התורה נמצאים הרבה מסודות התורה, כדבריו בסוף הקדמתו לפירושו: ”אשר
אני כותב בסתרי תורה”. והנה בפירושו לדברים (ל”ב סוף פסוק כ”ו) הוא כותב: ”ה’ ברא את (מין)
האדם שיכיר את בוראו ויודה לשמו... ולא נשאר רק העם הזה (=ישראל) לשמו, ופרסם בהם באותות
ובמופתים כי הוא אלוהי האלהים. והנה אם ישוב ויאבד זכרם ישכחו העמים את אותותיו ואת מעשיו
ותהיה כוונת הבריאה באדם (והעולם) בטלה לגמרי, שלא יישאר בהם (=באוה”ע) יודע את בוראו, רק
(יישאר) מכעיס לפניו. ולכן היה הרצון לפני ה’ להקים לו את ישראל לעם כל הימים (של ההיסטוריה)
כי הם הקרובים אליו והיודעים אותו (יותר) מכל העמים... וכבר רמזתי בבריאת האדם (בראשית ב, ז) **סוד**
נשגב ונעלם, צריך ממנו שנהיה לו לעם, והוא יהיה לנו לאלהים” עכ”ל.

שורה אחרונה זו של דבריו מבוססת על קידושין דף ע: "זו מעלה יתרה יש בין ישראל לגרים" (מהר"ל ב"נצח ישראל", פרק יא, דף סט, מציין שבילקוט שמעוני על ירמיה סוף ש"ב, הגירסא היא: **בין ישראל לגרים**) – **דאילו בישראל כתיב** (קודם כל, וללא שום תנאי) **"והייתי לכם לאלוהים"**, ואח"כ **"והמה יהיו לי לעם"**. **ואילו בגוים: "והייתם לי לעם"** (בהשתדלותם ובמאמציהם, ורק אח"כ), **"אהיה לכם לאלהים"**.

מהר"ל הרחיב בנושא זה (גם בספר "דרך חיים", דף יג; וגם ב"נר מצוה", דף יג) שהבחירה שהקב"ה בחר בישראל הוא עקרוני ומבלי שתקדם לכך שום סיבה הנראית לעין, ואפילו לא מפני קיימם המצוות או מפני מידותיהם הטובות. האהבה היא בבחינת "כל אהבה התלויה בדבר, בטל דבר - בטלה אהבה. ושאנינה תלויה בדבר - אינה בטלה לעולם". האהבה שה' אוהב את ישראל קדמה לבריאת העולם, ולבריאת עם ישראל בכלל.

וכיצד יאהב מה שטרם נברא? אלא, "כי חלק ה' עמו" – הם נבראו בעצם ובראשונה מהרצון האלוהי, שימלוד הקב"ה על נמלכים. ניצוץ מהמציאות האלהית פועמת בקרבם. וזה לא תלוי כלל בטיב מעשיהם. והיינו מה שכתב הרמב"ן על "ויפח באפיו נשמת חיים" (בבראשית ב, ו) – "ומאן דנפח, מדיליה נפח" (עיין ביאור ממצה לכך ב"נפש החיים" א/טו). **והרמב"ן** מרמז לנו בסוף דבריו על דברים לב, כו, שפסוק ההוא מוסב אך ורק על ישראל עמו. כלומר, מה שנאמר על אדם הראשון "מדיליה נפח" מוסב בעיקר על כלל ישראל. כי "אתם קרויים אדם" (יבמות סא). יש בישראל הניצוץ האלוהי. אמנם שאר אומות העולם נבראו מהיסוד של אדם הראשון רק אחרי שעבר מצב של חטא (רמח"ל, "דרך ה'", חלק ב פרק ד, קטעים ב, ו) ואין להם דרגת 'אדם' שהיה לפני החטא. וכן כתב מהר"ל ("נצח ישראל", סוף פי"ד) וכן כתב **אריז"ל** ("עץ חיים", שער הקליפות, פ"ב אודות דרגת רוח ונשמה).

ואמנם לפי הנראה לעינים בעולם הזה, אין לישראל דרגה רוחנית מופלאה השונה לחלוטין מכל אומות תבל. צרות איומות של כל הגלויות שעברו עלינו כבר הספיקו לעמעם את אורותינו. וכך הם דברי **רבנו עובדיה ספורנו** (בראשית כח, יד) – "והיה זרעך כעפר הארץ... אחר שיהיה זרעך כעפר הארץ כענין "ותשימי כארץ גִּן־ךָ, וכחוץ לעוברים" (ישעיה נא, כג) וזה שיהיו בתכלית השיפלות, אז תפרוץ את כל גבולות הארץ. כי אמנם תשועת ה' העתידה תהיה אחר רוב שיפלות ישראל, כמ"ש בסנהדרין צח. "אם ראית דור שצרות רבות באות עליו כנהר, חכה לו, ובא לציון גואל". עכ"ל.

וכן מובא בברכות (ד:) "נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל", ופירשו שם בשם חכמי המערב, כלומר בעלי סוד שבא"י, "לא תוסיף לנפול, - קום בתולת ישראל". כתב **הגר"א** (ב"אמרי נועם"): "פירוש, שתהא נפילה כ"כ גדולה שא"א לנפול עוד. שיהיו בדיוטא תחתונה, אז סימן קום בתולת ישראל. וז"ש (חגיגה יד). – י"ח קללות קלל ישעיה ולא נתקררה דעתו עד שאמר "ירהבו הנער בזקן". וקשה, וכי היה ישעיה שונא ישראל כל כך?! אלא "לא נתקררה דעתו" דלא צפה עדיין ישועה כל זמן שיכולה להיות נפילה יותר גדולה. וזהו בעקבות משיחא חוצפא יסגא" עכתי"ד הגר"א. הדבר הוזכר יותר בתמציתיות **במהרש"א** שם: "וכיון דקללה זו סימן לביאת המשיח, נתקררה בה דעתו של ישעיה". אך הגר"א הוסיף לנו בזה פירוש של הפסוק "נפלה לא תוסיף".

הפסוק מכריז "ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק ולבני הפלגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות וישלחם מעל יצחק בנו" (בראשית כה, ה-ו). פשיטא שהישמעאלים אינם מזרעו של אברהם. קודם כל, כתוב בפסוק "כי ביצחק ייקרא לך זרע" (בראשית כא, יב. עיין נדרים לא). וזה בא לאפוקי ישמעאל. ועוד, הבא על השפחה, זרעה כמותה ולא מתייחסים אחרי האב כלל כמ"ש (יבמות ק:) "אמר לו ה' לאברהם 'להיות לך לאלהים ולזרעך אחריך' – לא תנסיב גויה ושפחה דלא ליזיל זרעך בתרה" (ע"ע "אור החיים", בראשית טו, ה).

והנה שרה לא שחררה את הגר, כמפורש בדברי המלאך "הגר שפחת שרי אי מזה באת" (טז, ח). מה שלא היה כן אצל בלהה וזלפה ששחררו לפני שנמסרו ליעקב. חילוק הלכתי זה מחלק הספורנו (בראשית ל, ו. ע"ע "העמק דבר" על כא, יב-יג) ולכן פשיטא שאין לישמעאלים שום חלק במערת המכפלה, ואפילו בקברו של אברהם כשלעצמו.

לעתיד לבוא נחזור למצב שיכירו אוה"ע במעלתנו. "ואתם כהני ה' תיקראו משרתי אלהינו" (ישעיה סא, ו), וממילא "ועמדו זרים ורעו צאנכם" (ה'). כמפורש "והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלוהי יעקב (!) ויורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו" (ב, ג). צריכים אנו להתכונן למעלות הללו, בכדי לדעת את הדרכים והארחות ההן שנוכל להציב דוגמה חיה לכל אומות תבל.